תאריך עדכון : 14/3/2017

הציונות הדתית כתנועה הרעיונית

מס' הקורס : 30173/01

שם המרצה : ד"ר יצחק הרשקוביץ

סוג הקורס : הרצאה

שנת הלימודים : תשע"ח

סמסטר : ב

היקף שעות : 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

1. הסטודנטים יבינו את שרשיה הדתיים והתיאולוגיים של התנועה הציונית-דתית.
2. הסטודנטים יבינו את ההבדלים בין האסכולות השונות בציונות הדתית במגוון שאלות יסוד: היסטוריוסופיה, תיאולוגיה, מעמד הדתי של ארץ ישראל, המעמד הדתי של עם ישראל, היבטים של גאולה, תודעה משיחית, יחסי תורה ומלאכה, ועוד.
3. הסטודנטים יעמדו על התמורות בהגות הציונית-דתית לאורך השנים, ועל המתח שבין הגות מגיבה להגות יוזמת.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

הקורס יסקור את העולם ההגותי של הציונות הדתית, יבחן את ההגות הזו כפרשנית של התנ"ך ושל מימרות חז"ל שונות, ויבקש לשרטט קווי יסוד וגבולות גזרה של הציונות הדתית. ייפתחו בקורס דיוני עומק על השאלה האם הציונות הדתית פיתחה תיאולוגיה עצמאית, האם היא התפתחה בזיקה להגות הציונית הכללית, והאם יש לה מתווה מאחד ומכנה משותף אידיאולוגי ודתי. כמו כן, היחס של הציונות הדתית למדינת ישראל ייבחן לעומקו, ע רקע התמורות ההיסטוריות שהתחוללו מיום הקמת המדינה ועד לזמן בו אנו מצויים. גם כאן ננסה להעמיק חקר ולבחון את השרשים הרעיוניים של המהלכים המרכזיים מבית מדרשה של הציונות הדתית.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)
השיעורים יורכבו מלימוד משותף של טקסטים, שיימסרו במקראה בתחילת השנה. במקביל, תינתן הרצאה פרונטאלית, ולקראת סוף השנה יימסרו פרזנטאציות מפי התלמידים, על בסיס העבודות שיכתבו.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	ר' עקיבא כאב טיפוס של מנהיג דתי מרדן	הלכות מלכים פרק יא לרמב"ם	
2	הכמיהה לארץ ישראל בהגות ובהלכה היהודית – חז"ל	בבלי כתובות קיא-קיב	
3	ארץ ישראל בהגות ובהלכה היהודית – ימי הביניים	קטעים נבחרים מספר הכוזרי, משנה תורה לרמב"ם, והשגות רמב"ן לספר המצוות	
4	הגאון מוילנה ותלמידיו	מהגר"א לקול התור (קריאה נבחרת)	
5	הרב יהודה חי אלקלעי ובנין הארץ	קטעים נבחרים מכתבי הרי"ח אלקלעי	
6	הרב צבי הירש קלישר – בין חזון מיסטי לפרוגראמה מעשית לבנין הארץ	קטעים נבחרים מדרישת ציון לרצ"ה קלישר	
7	הרב שמואל מוהליבר כמנהיג דתי	קטעים מספר שמואל לרב	

	ורפורמטור חברתי	מוהליבר	
8	התנועה הציונית בעיניים דתיות – הקמה	קטעים נבחרים מכתבי הרב ריינס	
9	התנועה הציונית בעיניים דתיות – התבססות	קטעים נבחרים מפולמוס המזרחי בתל תלפיות תרס״ב-תרס״ד	
10	הרב משה שמואל גלזנר והרב משה אריה רוט – ציונות דתית בהונגריה	קטעים מתוך הציונות באור האמונה ; הציונות מנקודת מבטה של היהדות החרדית	
11	ציונות דתית במרחב החסידי – קוצק, הוסיאטין, קוזניץ	קטעים מתוך שלום ירושלים ; אהלי יעקב ; ארץ חפץ	
12	הראי״ה קוק – ציונות דתית?	קטעים נבחרים ממשנת הראי״ה	
13	הרי״ד סולובייצ׳יק כהוגה ציוני-דתי	קול דודי דופק ומבחר מאגרות הרי״ד	

ג. חובות הקורס:

חובות הקורס:

השתתפות ועבודה (כולל פרזנטציה קצרה).

מרכיבי הציון הסופי :

ציון מספרי - עבודה 100%.

ד. בביליוגרפיה: (חובה/רשות)

חובה

המקורות שצויינו לעיל, יוצגו במהלך הקורס עצמו

1. לייבוביץ ישעיהו, "השבת במדינה", בטרם יא (קכח), יוני 1951, עמ' 6-15.
2. לייבוביץ ישעיהו, "משבר הדת במדינה", בטרם ז (קמח), אפריל 1952, עמ' 8-14 ; בטרם ח (קמט), אפריל 1952, עמ' 9-22.
3. מימון יהודה ליב, ישראל, תורה, ציון, ירושלים תשמ"ט.
4. נריה הרב משה צבי, "הלכות שבת והליכות המדינה", בטרם ד (קמה), פברואר 1952, עמ' 22-29 ; בטרם ה (קמו), מרץ 1952, עמ' 26-34 ; בטרם ו (קמז), מרץ 1952, עמ' 33-38.
5. רביצקי אביעזר, הקץ המגולה ומדינת היהודים, תל-אביב תשנ"ג.
6. שוורץ דב, אמונה על פרשת דרכים : ביקר עיון למעשה בציונות הדתית, תל-אביב תשנ"ו.

רשות

1. אלמוג שמואל, ריינהרץ יהודה ושפירא אניטה (עורכים), ציונות ודת, ירושלים תשנ"ד.
2. הלינגר משה והרשקוביץ יצחק, ציות ואי ציות בציונות הדתית, ירושלים תשע"ד.
3. כהן אשר והראל ישראל, הציונות הדתית : עידן התמורות, ירושלים תשס"ד.
4. נוימן קלמן, דת פוגשת מדינה : הסיפור הציוני דתי http://www.idi.org.il/media/239868/pp_4444.pdf
5. צור יעקב, בין אורתודוקסיה לציונות, רמת-גן תשס"א.
6. קוק, הרב אברהם יצחק הכהן, אורות http://he.wikisource.org/wiki/%D7%90%D7%95%D7%A8%D7%95%D7%A
7. קוק, הרב צבי יהודה, לנתיבות ישראל, א-ב, בית אל תשס"ז.
8. שגיא אבי ושוורץ דב (עורכים), מאה שנות ציונות דתית, א-ג, רמת גן תשס"ג.
9. שלמון יוסף, אם תעירו ואם תעוררו : אורתודוקסיה במצרי הלאומיות, ירושלים תשס"ו.
10. Fischer Shlomo, "Self-Expression and Democracy in Radical Religious Zionist Ideology," (Ph.D. dissertation, Hebrew University of Jerusalem, 2007).

11. Harvey Warren Zeev, "Zionism as a Return to Mount Sinai in R. Kook's Thought," in: L. Kaplan and D. Shatz (eds.), *R. Abraham Isaac Kook and Jewish Spirituality* (New York, 1995), 290-300.
12. Myers Jody, "The Messianic Idea and the Zionist Ideologies," *Studies in Contemporary Jewry* 7 (1991), 3-13.
13. Rappel Joel, The Convergence of Politics and Prayer: Jewish Prayers for the Government and the State of Israel, (Dissertation, Boston University, 2008).
14. Sinclair Daniel B., "Halakhah and Israel," in N. de Lange, M. Freud-Kandel (eds.), *Modern Judaism*; an Oxford Guide (New York: Oxford University Press, 2005), 352-362.
15. Shelef Nadav and Shelef Orie, "Democratic Inclusion and Religious Nationalists in Israel," *Political Science Quarterly* 128, 2 (2013), 289-316.